

A NOSA TERRA

BOLETÍN QUINCENAL

ANO VIII - Núm. 206 — 1.º Novmbro 1924

PRECIOS DE SUSCRIPCION

Na Cruña, mes 40 ctmos; Fora, trimestre, 1'50 pesetas.
América, trimestre, 2 ptas; Coste d' un número 15 céntimos.—Pagos adiantados.

Redacción e Administración RUA REAL 36 — 1.º

A CRUÑA

O ben que se conoce a Galicia e o ben que se lle trata

Traducimos d'unha revista hespañola que como "Trazos selectos" publica a "Diversidad de las provincias de España", por Cadalso.

«Os galegos en medio da *pobreza da súa terra*, son robustos; espállanse por toda España á emprender traballos os máis duros para levar ás súas casas algún diñeiro físico á costa de tan penosa industria. Os seus soldados, inda que carecen d'aquel exterior d'outras nazons, son escelentes para a infantaría pol-a súa subordinación, dureza de corpo e estaren afeitos á *sofrir incomodidades de fame, sed e cansancio*.

A *pobreza* da terra galega está representada pol-os vizosos arboredos que á par que un encanto de matices diversos e froridos verxeles, proporciona froitas abondosas e das mellores calidades e madeira que utilizan non só os mesmos galegos senón os máis que a non teñen nas súas rexións; representada pol-as rías que fecundan e afermosean, e pol-o mar que surte á industria conserveira, a máis importante de Hespaña, e fai envíos diarios de peixe fresco ao interior da península; representada pol-o ganderío que manda todol-os días unha enorme cantía de cuxos e bois para os matadeiros de Madrid, Barcelona e outras vilas; representada pol-os produtos agrícolas que se exportan constantemente á América e pobos do interior; representada, en fin, pol-as minas que cargan adoito barcos e máis barcos de mineral nos portos galegos. Tan pobre é a Terra de Galicia, que podería vivir a súa propia vida.

Os galegos espállanse por toda Hespaña, mellor aínda, espállanse pol-o mundo enteiro. Pero non é sempre a fame o que fai aos galegos deixar a súa terra: é o seu espírito de raza forte e idealista que os impulsa á correr mundo, á ver outras terras, conocer outras xentes, sentir sensacións novas e vencer obstáculos para ao cabo impoñerse. Porque os galegos impoñense sempre que se propoñen facelo, e vencen de cote na súa porfía. Así se ven en todo tempo os galegos ocupando os máis altos logares na ciencia, nas letras, na política, nas artes, no comercio e na banca. Sobre todo entre os aventureiros que correron o mundo enteiro, navegantes e soldados, resprandecen as figuras de próceres galegos que culminaron no máis grande xenio, aquel que descubriu un mundo novo, Colón, que, xá ninguén o pon en dúbida, tamén era galego.

Nas diversas invasións que sufriu a península, sempre foron os galegos os primeiros en libertar a súa terra de extranxeiros e aínda vertían despois o seu sangue xeneroso en axuda das demais rexións. que nunca lles pagaron senón con aldraxes e desprecios, fillos d' unha ñorancia e d' unha envexa carraxenta indina e despreziable.

¡Estamos os galegos afeitos a pasar fame!

Dinesto cando, como no famoso sitio de Lugo, emborcamos constantemente os froitos da nosa vizosa e rica terra en beneficio de pobos menos afortunados ou máis ruís, indiscutiblemente de xentes que son para nós máis foscas, inda sendo veciños, que outros lonxanos que nos acollen como irmans, porque saben apreciar o que valen os galegos.

¡Pero señor, cando veremos nas revistas hespañolas algunhas verbas de agarimo e de xusticia, de verdade e simpatía para nós!

Mais, ¡bohl quizais sexa mellor que as cousas sigan así.

LEANDRO CARRÉ

OS POBOS CELTAS

Intertroque cultural e ideolóxico

Cando se celebróu o derradeiro Congreso Pancéltico en Quimper (Francia) demos conta de tan interesante acto e publicamos os telegramas trocados entre algunhas entidades galegas e máis o Congreso. Agora cómprenos reseñar un mensaxe dirixido pol-o redactor-xefe da revista de acción nacional bretona "Buhez - Breiz" que se edita na fala da Bretaña, ao Institutoto de Estudios Gallegos da Cruña, respondendo o outro enviado por esta institución.

«E a primeira vez, —di— que os nosos queridos irmans galegos tiveron participación oficialmente nun Congreso Pancéltico e estóu verdadeiramente encantado de que a miña Patria fose o lugar onde se atoparon, inda que sexa de lonxe, os corazóns das nosas nazós célticas. Todos os congresistas, tamén os da Gran Bretaña e Irlanda, como os bretons, escoitaron con entusiasmo a lectura do seu cordial saúdo.

Agardamos todos que os vínculos tan felismente establecidos entre os fillos da mesma gloriosa familia subsistirán sempre e serán froitosos para a defensa dos nosos comúns ideás e intereses».

O Sr. Mocaer, que leu algunhas publicacións con referencias do movemento galeguista, consigna o desexo de se informare dos estudos relativos ao noso nobre e valeroso pobo, que non esquencéu a súa nai, a raza céltica, propoñéndose dar á conocer Galicia aos seus compatrianos e outros pobos célticos.

Co'este motivo iniciase xá o intertroque cultural e ideolóxico coa Bretaña, verdadeiro lazo de unión entre os pobos do porvir.

Unha Salve Rainha composta por Alfonso X

No *Cancioneiro Colocci-Brancuti* figura entre varias cantigas de asunto profano, amor e maldizer, a seguinte prece a Santísima Virgen.

Deus te salve, gloriosa
reinha María
lume dos sanctos fremosa
e dos ceos via
Salve-te que concebiste
mui contra natura
e pois teu padre pariste
e ficasti pura,
Virgen, e por en sobiste
sobre la altura
dos ceos por que quisisti
o que El quería.
Deus te salve, gloriosa
reinha María,
lume dos sanctos fremosa
e dos ceos via.
Salve-te que enchoiste
Deus gran, sen mesura
en ti e d'Ele fezisti
hom'e creatura,
esto fo. por que ouvisti
gran sem e eorduza
en creer, quando vísti
sa messejaria.
Deus te salve, gloriosa
reinha María,
lume dos sanctos fremosa
e dos ceos via.
Salve-te Deus, ca nos diste
en nossa figura
ilho que trouxisti
o Sen de gran fremosura
e con El nos remiisti
da mui gram loucura
que fez Eva e vencisti
o que nos vencia.
Deus te salve, gloriosa
reinha María,
lume dos sanctos fremosa
e dos ceos via.
Salve-te Deus, ca tolhiste
de nós gran tristura
hu por teu filho frangisti
a carcer e escura
hu iamos e metisti
nos en gran folgura;
con quanto ben nos viisti
quen no contaría
Deus te salve gloriosa
reinha María,
lume dos sanctos fremosa
e dos ceos via

E' realmente de estranhar que esta composicao, de carácter tao diferente das que se ehe seguen, se encontre aqui inteiramente deslocada, mas, se tal sucede, e porque de certo ela láestava no original d'onde se tirou o apógrafo italiano. Seria por que o colector d'aquela, tendo-lhe achado beleza especial, a inseriu aqui, extraíndo-a do lugar propio, as *Cantigas de Santa María*, onde tem o n.º 40? Nao sei o certo é que entre as duas ha perfeita identidade, apenas divergindo numa ou noutra forma fonética. Assim, enquanto no *Colocci-Brancuti* se le *gloriosa* (no estribillo) *sobre la quisisti, messejaria e seu (filho, estancia 3.ª)*, dissem as *Cantigas gloriosa, sobre la* (sem dúvida por *sobella de sober la), quesisti, messajaria e teu*.

A linguagem dos dois textos é a que se usava ao tempo e era comum ao galego e portugués; d'este último, na sua fase actual as diferencas que se notam sao estas. Nos verbos. na 2.ª pessoa do singular do preterito perfeito, a termina cao *isti* ou *iste* so e própria dos verbos de infinitivo em *ir*; nos em *er* passou a *este*, portanto, em vez de *concebiste, quisisti, lesisti, ouvisti, diste, trouxisti, vencisti, tolhiste, frangisti* diz-se hoje *concebeste, quiseste, fiseste, ouveste, deste* etc. Arcaísmos sao; *reinha, pois, por en, enchoir, mesura, esto, oir* messejar'a, *fremosura* (e *fremosa franger e folgura*, a que correspondem na lingua hodierna: *rainha, depois, por isso, encerrar, medida, isto, ouvir, mensagem, formosura, quebrar e descanso*. Diferem no género *lume* e *carcer* que em portugués sao masculinos ao contrarió do cas-

tellano. Em lugar de *diabo* empregou se na 3.ª estancia a perífrase o *que nos vencia*.

Tal qual aqui a transcrevi ben podia esta *Salve Rainha* ser cantada com musica a própria ao solo e ao coro e estou convencido que o seu sabor antigo the faria realcar a beleza. Ahi fica a lembranca aos distintos musicografos galegos.

J. J. NUNES

A SIÑA SINFOROSA

— Todos cantos sabían algo da hestoria da Vila en que eu nacín, xa repousan debaixo dos terróns.

A siña Sinforosa era unha velliña vella que todol-os días pasaba o mar, porque era mandadeira de oficio, como xa fora sua nai e sua avó e cicais total-as suas devanceiras, dendes que os da banda d'acá tiveron comercio cos da banda d'alá. Era honrada ou parecía sel-o, pois vivía do seu creto de muller de ben. Engayoleira e faladora con todos, tiña sempre, para xente fidalga, un carabel na sua boca chuchada.

A siña Sinforosa sabía total-as traxedias do mar n'a-quela travesía.

Nos días de tempo ruín, cando funga o vento nas cordas e os salseiros barren a cuberta do barco, a siña Sinforosa metíase en sí e rezaba pol-a sua y-alma.

Nos días mainos a siña Sinforosa rezaba pol-os afogados. O barco iba andando car'a banda d'alá e a mandadeira ia rezando sempre.

— Un padrenuestriño pol-o Xan de Codeso que morreu afogado un día da Candelaria.

— Unha salve por doña Rosa Faxardo que se botou á afogar na punta da Falcoeira.

— Un padrenuestriño, unha salve e unha avemaria pol-as catro fillas do Belurico que morreron de volta do mercado.

— Unha salve por Ramón Collazo que o levou un cóngaro e nunca máis apareceu.

Así seguía rezando, rezando sempre, por todos cantos morreron n'aquel camiño do mar. A vella mandadeira gardaba na memoria os nomes dos afogados e as datas das traxedias.

Un día reparei que a siña Sinforosa rezou por "un rapaciño que morreu en Tronco" e pergunteille:

— ¿Quén foi o rapaciño que morreu en Tronco, seña Sinforosa?

Y-ela respondeume:

— Non-o sei, meu amantiño; ise afogado non lle é do meu tempo, pois xa rezaba por il a difunta de miña avó, que no Ceo estea.

A siña Sinforosa morreu xa e de tantas traxedias non quedan mais que tres ou catro cruces de madeira chantadas nas pedras da veiramar. A vella mandadeira levou ó Alen a hestoria de todol-os afogados da Vila en que eu nacín.

Unha vez que atravesei o mar sentín dentro do meu peito o valdeiro de tanto esquecemento y-en nome de todol-os afogados preguei:

— Un padrenuestriño pol-a siña Sinforosa.

CASTELAO

I D I L I O

I

Era xa cuáseque noite pecha, cando entrou na casa toda dobregada c' o peso do feixe d'herba que traguía ás costas.

Como traballar, vaya se traballara: o día aquel fora de proba. Inda viña o sol sabe Dios por cales camiños, cando ela estaba á pé á muxil-as vacas e terlles, para en de se erguendo, amañandol-o almorzo aos pequerrechos. Feito este labor, leval-as vacas ao pasto no campón, de nantes de que o Sol queimara moito. Tiña que ir axudar á arrendal-o millo a leira do Sabugueiro, a máis arredada do lugar. Logo, as dés, debía ter dado volta para atender, as xeiras, todol-os outros labores da casa: aparelal-o xantar dos homes e levarllo as doce, onde estivesen traballando: coidar dos empregos e mais que nada do becerro que tiñan en ceba para, na festa máor, terén chapreira abondo; ver de lle non faltal-o caldo a xuvenca; facerlle a cura ao almallo que se deitaba d'un pé: carrexal-a auga, pisal-o toxo para a besta, amasal-a fariña e ter conta de levedal-a masa para o cocedoiro d'aquela noite; como o pan non chegaba, amañar unha bica do lar para a cea; logo, mais tarde, ir buscal-a louza ao mato grande para estral-a corte; fervel-a bogada; sacal-o gando pol-o arredor; bañal-os larengos; volta ao sachó e a herba... que sei eu canto mais tiña que facer; pois o traballo abonda para as pobres mulleres do campo gallego, as que lles non sobran moitos ratos de lecer como queiran mirar pol-a facenda.

II

Pousóu a carga riba do bastardo: colgou o lampo, e logo, descinguido, estendeu o feixo a fresca herba enchendo o ar c' o seu rescendente perfume.

Como garrida a moza, vaya se a era: outra mais feiteira e formosa rapaza non a había por toda aquela banda. A saúde, a forza e ese non sei que da mozarria brillaban nos seus ollos gacios que tiñan refréxos metálicos o mesmo que as crechas dos seus louros cabelos peiteados a grega e cinguidos por unha rexá crica; non cativa de corpo e moito dobre, tiña a cor da sua cara os dourados e aterciopelados do pexigueiro que tan ben sentan as nenas e que solo dan o Sol e o ar puro do campo: as meixelas vermellas, os labios roxos cal as cereixas ben logradas e os dentes mais brancos e brillantes que o nacare. As feituradas do seu corpo eran moitas feituradas; os seos, marcados pol-o ben axustado xustillo, facían lembrarse dos cabritillos de que nos fala a muller namorada do «Can-

tar dos Cantares»: o van non estaba contrafeito pol-as apretaduras do corsé; as arqueadas cadeiras deixaban adivñar formas esculturadas, e a saya curta, pois o rodo non chegaba aos carcañás, deixaba vel-o nascimento das ben feitas pernas, fortes e dobres, e un pé, pequerrecho, resgardado coquetamente das picadas e magoaduras por rechos zapatos de bolrea das amalloas.

Senon de casa de moita fartura, tiñan seuz pais d'abondo para pasarenlo non mal de todo e poderen gastar un peso nas ocasións. Como falla, lle non facía moita traballar a reo, como o facía a rapaza; mais gustáballe ser muller da sua casa, termar do seu e non andar de coitío ao leilán, que é o que mais presta á outros.

III

Puxo aceso un candil que dependurou do esteo da lareira e foino «colgar n-un iragancho preto da corte», para lle botal-a comida ao gando. Feito este labor, foise sentar n-un tallo ao pé do lar, onde, ela, d'unha ollada podía atendere a canto tiña ao seu cargo, e púxose á pellar nas patacas novas para os bacoriños, coidando do pote, pendurado na gramalleira, onde fervía á cachon o caldo, e tendo á caron, entromedias da cinza e do borrarallo da penica, o compango á conserval-a calor. Chegados os xornaleiros sirviulles a cea, tiróu para ela o caldo e co a cunca na man foise de novo sentar, facendo-o agora no chete da lareira.

Co calor da cea e do lume da lareira, rindeuna o moito que traxinara pol-o día, e aos poucos, pechando os ollos, comenzou á toconear e por romate tomouna o sono pensando nas suas cousas e soñando... vaian vostedes á saber c' o que soña unha cabeciña de dazaoito anos.

IV

Pouco duroulle o seu adormecemento.

As primeiras, baixo moi baixo, ouviuse un repinequeo dado c' os cotenos na porta da eira. Logo sonou mais forte, facendo acordal-a rapaza. Ergueuse d'un pulo e fuxiulle o sono, cando o seu pai díxolle con sorna:

—Vai ver quen petai debe ser xente da casa, cando o «Polis» (o éan) non oubea.

Ben mandada a rapaza, obedeceu, falando para sí:

—!O que fai o sono! Esquecíame de que hoxe e sábado. Vou ver quen chama.

Ben sabía-o ela: aquela noite era noite de tuna, e as mulleres todas son unhas, o mesmo as da vila que as aldeanas: n-esto d'amores adprenden sin necesidade de terén mestre.

V

De corpo lanzal forte coma un carballo e san coma un buxo, un moito garrido rapaz estaba diante da porta, termando do corpo co a cardeña.

Era él: o «vinculeiro» de Sarandós, o mellor prantado mozo d'aquelas bisbarras, que lle andaba facendo as beirras a rapaza de Sergude.

Non había romaxe, feira ou fuliada, onde ela fora que non se atoparen; eran a parexa obrigada das muiñeiras, ribeiranas e zapateados.

Xa facía tempo que as noites de tuna (cuarta feira e sábado nas Mariñas) iba o rapaz ao pe da moza, sendo gustantel-os pais de ambol-os dous, e mais d'unha vez os petróucios tiñan falado xa de casamento.

O «vinculeiro» tiña virado o sentido pol-a rapaza e eso sabían todos no lugar. Mais d'unha vez rifaron a mozarria de Sergude e a de Sarandós e mais d'un pau tiña habido pol-o medio denantes de que deixaran en pas ao «vinculeiro». Fixera o tempo que fixera, non houbera medo de que viñera noite de tuna que non andivese o bo de rapaz rondándolle a casa a rapaza: eso que de Sarandós á Sergude inda hay unha boa tirada: a carreiriña d'un can como eles dín.

Como proba do querer do rapaz abundaba, que, ma-

lía do moito traballo do día—a cualesquer rinde o non tere vagar dende o estrelecer hasta poñérese o Sol—botárase o mozo á camiñar por congostras e corredoiras cara á Sergude.

VI

Debruzouse a moza riba da follá da porta: chegou-se o rapaz á seu rente, preto, moi preto as caras dos dous: espavilouselle o sono e lle non quedou sinal de cansancio á ela; sintiuse él mais fresco que un orballo, mália das camiñatas do día,—fora a area a ría do Burgo,—e comenzaron c'o mais grande meiró a sua parola.

Na pracidade d'aquela meiga noite do mes de San Xoan, cando os campos son mais rescendentes; entromedias dos ruidos do silencio da noite, producidos pol-os doces queixumes do vento nos froitos das leiras e pol-o renxe-renxe das polas dos albres, tendo por marco aquela vizosa terra sergudeña, cinguida de piñeirás, soutos e carballeiras, esquencidos de todo, entregáronse os mozos á seu querer e pareceron recibil-a bendición de Ceo, cando a rayola do luar, meténdose estrevida pol-o entromedio das follas da barra que corría ao longo da casa, veu bicar, agarimosa, as formosas cabezas dos dous namorados que cal rulos, arrolábanse baixo, moi baixo, con mimosas e mélicas falas.

EUGENIO CARRÉ ALDAO

A xuventude de hoxe

Traducimos d'uu artigo de "Friend" en "El Correo Catalán".

"Vede esa xuventude esceptica dos nosos días, rendida, sen pretesta, á calquera audaz que se erga para impoñer a sua vontade.

¿Queredes nada mais doroso que o decaimento, o enervamento, nunha alma moza?

A tal grao de postración chegaron as modernas xeneracións, que están moi postos en razón os mais duros reproches.

Diríase que se esgotaron as enerxías da raza. Hastra para apostrofar están fallos d'azos...

Denantes corríase a polvora e sobrañan azos para se xogar a vida nunha barricada; agora respíranse os gases asfísiantes da ma'edicencia.

Eu non defendo a guerra constante; son cristiano e por ende amigo do amor e da paz. Mais cando o mal o invade todo, é un crime, estarse man sobre man. E é moito pior aínda o se contaminare do mal...

- E'un senso moral o que had'espertar.

¿Non haberá quen os fira d'un forte remalazo que os faga reaccionare definitivamente?"

O mausoleo a Chané

Foi inaugurado o día 12. Como saben os nosos leitores e productos d'unha suscripción pública feita por varios antigos orfeonistas do "Eco" que baixo a gloriosa batuta do chorado mestre levaron en trunfo o nome de Galicia é da Cruña por terras hispanas, francesas e americanas.

Ao acto concurriron representacións corales de Galicia e sociedades da localidade entre elas á nosa Irmandade.

Falaron no acto o presidente da comisión D. Pedro Menlle e o Alcalde da Cruña.

O moimento é sinxelo mais artístico e de bon gusto. Chané foi un dos músicos mais enxebres que tivemos, á sua labor foi sempre de exaltación da nosa música que soupo plasmar maravillosamente en "Os teus ollos" "A foliada" "Un adios a Mariquiña". "Tangaraños" é outras paxinas brillantes que hoxe dan exprénder e gloria á música galega. El foi intensamente galego ea sua labor eminentemente galega. Por eso merece que en galego te lle lembre eternamente.

A inscrición que leva o moimento di así:

Chané

† en la Habana

el 17 de Enero de 1917

LÍRICA GALEGA

A GRAN MURALLA

Por RAMÓN CABANILLAS.

Conta un esgrevio e místico poeta
n-unha belida e lexendaria historia,
que o primeiro chino que gastou coleta,
o gran Hoang-Ti (que Buda teña en groria)

mandou erguer da China nos lindeiros
trinta centos de torres e valados
para pechal-a os pobos extranxeiros
(con mais medo as ideas que os soldados).

Dempois de posta a pedra derradeira
do longo, inxente e inasaltabre muro,
co-as bibliotecas fixo unha fogueira,

e tranquiou co-a queima e o isolamento
durmeu a perna solta, xa seguro
de que tiña en prisións o Pensamento.

De babuchas, envolto n-un kimono
e sacudindo as moscas co-a coleta,
Hoang-Ti (que Buda teña no seu trono)
morreu n-un ano que non dí o poeta.

Un a un, dous a dous e cento a cento,
os días foron indo (todo pasa)
e ceibe da cadea o Pensamento
na China entrou como na súa casa

Deron en terra torres e balados
(agora un paredón, logo unha esquina)
e unha mañán os chinos revoltados

sírvenlle o «o fiveo'clock tea» (o té da tarde)
cansados de faguer o chino en China,
ó herdeiro de Hoang-Ti (que Buda garde).

Desfixo o tempo a nova faramalla,
e mudados os chinos (todo muda)
cavila a traza de outra Gran Muralla
outro novo Hoang-Ti (que garde Buda),

Como a pedra non dera resultado
contra os chinos da China ni-o estranxeiro,
o novo inxente muro foi alzado
con follas bravas de afiado aceiro.

E como, aínda que é home para todo,
a queimar bibliotecas non se atreve,
fixo escribir os libros o seu modo.

E así está, satisfeito e descansado,
o herdeiro de Hoang-Ti (que Buda leve)
xunto do seu grorioso antepasado).

O Poema de Ana María

Era tan branca... tan branca...

—¡Eu a non podo olvidar!—

Pasou pol-a miña vida

cal pol-o río o luar...

Nouturnio

A Euxenio Montes

Cantan as estrelas no ceo e no río,

cantan as estrelas

a cantiga branca.

dos momentos líricos...

¡Qué pena tan fonda n-esta hora sinto!

Ten o meu silencio

un tremar de bágoas

sandoso e divino...

Cantan as estrelas no ceo e no río,

cantan as estrelas

a cantiga pura

dos momentos líricos...

X. VIDAL MARTINEZ

L A R

O moito traballo que ten de cote atafegado
ao grande humorista

Wenceslao Fernández Flórez

impediulle hastra o d'agora enviarnos o
orixinal prometido para esta nova publica-
ción quincenal. Rogamos aos nosos suscri-
tores perdoen este retraso.

Fernández Flórez

avisounos xa que nos enviará axiña unha
novela inédita que se titulará

A MIÑA MULLER

Inmediatamente darémola as caixas a fin
de que apareza o antes posibre.

Administración, Real, 36, 1.º - A CRUÑA

Seminario de Estudios gallegos de Santiago

PREMIO «PORTELA VALLADARES»

O «Seminario de Estudios Gallegos», establecido na Universidade de Sant-Iago, fai público concurso entre todol-os esquiretores da Galiza pra premiar o millor traballo en col do tema:

Cooperativismo agrario

baixo das condizóns a seguir:

1.º Os orixinals teran de vir compostos en idioma galego, o mais concisos posible e de sinxelo xeito, o fin de que de él se decaten toda cras de leutores.

2.º Eles virán sin firma, mais con lema ou outra sinal que os distinga pra, si cadra, de aquéla conocer o autor cuio nome en sobre pechado que leve por fora a sinal devandita acompañará o traballo.

3.º As obras dirixiranse o segredario do «Seminario de Estudios Galegos», Universidade de Santiago, hastra o día trinta do mes de Xan Xoan do ano de mil novecentos vintecinco.

4.º Concederáse un premio de *duas mil pesetas*, donadas a este fin pol-o Excmo. señor don Manoel Portela. O auto da entrega de ista cantidade farase na cibdá de Compostela no intre das festas do Señor Sant-Iago vindeiro.

5.º Do traballo premiado pol-o seu valor ausoluto será propietario o «Seminario», doándosele o autor cincuenta eixemprares emprentados.

Prégase a prensa galega a publicazón deste nuncio.

Sant-Iago a trece días andados do mes do Outono de mil novecentos vintecatiro.—O segredario, *Luis Tobío Fernández*.—Visto bueno.—*Armando Cotarelo*

O que e comenente que non esquezan os cidadás

Apareceu co epígrafe «Publicaciones del Directorio Nacional» un «catecismo del ciudadano» que deberán conocer todol-os españoles.

Entre os preceptos figuran estes que copiamos gustosos porque os consideramos dinos de seren ben grabados na memoria de todo cidadán.

«Es aviso esencial que hagas valer tu derecho.

Y que lo hagas a conciencia, porque el dejar de ejercerlo o hacerlo con indiferencia, equivale a anular tu personalidad y, lo que es más, grave, contribuye a allanarse y a que cometan arbitrariedad los muchos españoles que amparados en tu indiferencia o pasividad se lucren de ocupar los altos puestos consiguientemente a costa del país y de ti mismo.»

«No puede detenerse a nadie ni aprisionarse por la autoridad gubernativa—no confundirla con la autoridad judicial—ni detenerse la correspondencia privada en el correo.»

«Tienes libertad de ideas y de oposición, de palabra y por escrito.»

«Tienes el derecho de reunirte con otros para fines morales en la vida humana.»

N-afeuto, coase sempre, senon decote, a decadencia ou progreso dos povos é en primeiro lugar feito da abulia dos cidadans que non cumpren cos seus deberes nin saben facer respetar os seus dereitos. A unha e outra cousa tende o «catecismo del ciudadano» que é moi comenente espallar ben facendo que chegue á todol-os currunchos de total-as comarcas e de total-as concencias.

Un retrato de Curros Enríquez

O mozo e xa laureado pintor Ricardo Camino acaba de outer un novo trunfo na sua carreira artística. Por encárrago da «Irmandade da Fala» pintou un retrato do glorioso autor de «Aires da miña terra» que é un prodixio en todol-os seusos.

Si Camino non fose xá d'abondo conocido por outros traballos que tén feitos e que mereceron as mais calurosas gabanzas da crítica, abondaba esta nova produción sua para afirmalo como un dos artistas galegos mais completos e de mais glorioso provir.

N'este retrato de Curros, Camino puxo toda a sua alma de artista e con grande amor soupo dar remate a unha obra que é un acerto comreto de forma, colorido e técnica. Ademais do parecido que non pode ser mais esacto. Cantos ven o cadro e conocían a Curros fan linguas do grande partido que o simpático artista soupo quitar d'un retrato d'un xornal para dar vida no lenso ao busto do poeta que aparece n'él cheo de expresión e rebosante de semellanza co orixinal. Constitúe un comreto acerto.

A «Irmandade» desexando ter os retratos dos nosos mortos, encarregoulle a Camino os vaia facendo, tendo xá no seu poder o de Rosalía, outro acerto de Camino do que xa temos falado, e agora o de Curros. A eles seguirán os de Pondal, Murguía, Porteiro, Viqueira e outros. D'esta maneira quere axudar a «Irmandade» a este artista, tan modesto como grande, merescente por todol-os conceitos, de protección e axuda xá que será unha das nosas primeira figuras na arte pictórica e pode dar días de gloria á nosa terra. Ao mesmo tempo puxo á sua disposición o ampro salón do noso domicilio, na rúa Real, onde pronto fará unha exposición das suas obras.

Cómprenos derradeiramente consignar oficialmente ao querido Camino a nosa felicitación mais entusiasta que xá particularmente témoslle manifestado por este novo e merescido éxito.

Todo bo galego debe ler e propagar

A NOSA TERRA

Idearium das Irmandades da Fala

NO INTIMO

Monólogo dramático

(Sala corrida de boa aparencia. Mobilario de luxo, espallado con orden. Acceso pol-o foro. A esquerda dúas fenestras que se entende dan sóbor d'un patio interior. A dreita, porta practicable que leva ás outras habitaciós da casa. Esta porta está semi-cuberta por unha cortina.

E media noite. Na escena non hay mais luz que a que ven da habitación próxima.

Esquerda e dereita as do espectador).

INTÉRPRETE "NOEL"

(35 anos. Aspecto vulgar. Seu rostro refrexa unha fonda ristura. Desaliño no vestir.

Entra na escena forzando a porta do foro e con grandes precauciós chega hastra a porta da dreita e mira con vivo intrés. Logo d'este rápido examen, ven hacia o centro e sentándose poi, con abatimiento a testa sóbor das maus.

E preciso que estas mostras de dôr que han de repetirse no curso da representación se expresen sin excesos).

¡Ainda non chegou o gran miserabel... Dame unhos aaacos de descanso que son pra él de vida!... Quince anos de alexamento non enfriaron o meu corazón. Sinto hoxe mais que nunca a fonda necesidade de darlle ás suas infamias o único remate que merecen... Si hoxe tivese meu brazo o mais pequeno tremer, sería dino da cadea que hastra agora suxetouno... (Pausa.)

¡Ben alleo está a qu'eu alcóntrome aqui, á sua veira, preparándolle a primeira ocasión en que vai a procedere sinxelamente!... ¡Estou maxinando xa, conque lóstregos de horrorre fixará os seus ollos nos meus, cando vexa n'eles a resolución qu'os anima. (Rie con sarcasmo) ¡Ouh, é terrible en verdade, morrer así na fermosa realidade da sua vida!...

E mañán cando seus corifeos e admiradores seipan a nova sensacional, que xestos d'espanto, de cruel dolore, conturbarán seus rostros estúpidos, de acompañantes!... E que feros pulos de impotencia ao saber que o asesino o miserable asesino, é un pobre tolo irresponsable, un ex-home, un desposol... (Pausa.)

¡E pesía eles e seus berros valeiros, que morte máis xusta, mais precisa qu'a d'iste insine cabaleiro do prestixio, da dinidade intachable, da mais outa prosapia!... (Pausa.)

Saquemos fío ao puñal reparador no ferro aceirado dos meus recordos. (Erguese e achégase de novo á porta da dreita, logo de axexar unhos instantes, torna ao centro.)

Con mística exaltación, crescente a medida que fala).

Tí, miña nai, a mais santa e mais boa das mulleres, que entregaches non teu corazón que non podía latexar de pasión por este mónstruo, sinón a tua honradez cega e confiada! Ti que humillaches a tua nobre frente baixo a marca abafante de despreio conque esta sociedade cega de compasión e chea de ñorancia cubría as ilusiós d'os teus anos mozos, mentras que pra teu vil expoliador tiña a cinica sonrisa de admiración pol-o seu triunfo d'asoballador, de forte, de amol... Ouh ti que fiveshes pra coroa do teu duro calvario a triste visión do teu fillo d'este fillo que nado entr'as somas do misterio peador, viu nas tuas

miradas de amor infinito a soia lus que aloumiñón o tránsito do seu desamparo, d'este fillo qu'era pra tí, a única disculpa que ademetia a rixidez da tua concencia de muller xusta, pra teu delito de muller enganada e víchelo arredado do teu rente garimoso e posto tral-a dura soedade d'unha rella abafante c'o ruin pretexto d'unha tolería maxinada sômente por quen sentía a viva inquietude d'unha reparación eixisida á calquer precio!

Non tiña xuicio eu, que recramaba o auto de mais xusticia que pode sentirsel... Que pedía pra teu pecado de debilidade o xeneroso perdón que merecen hastra os mais vis criminaes!... Tolo eu que soío pensaba en abranguer os dreitos de protección que teñen todas as criaturas d'os seus proxenitores!... (Pausa.)

E él, o infame usurpador, o que non vacilou en botar no cálice do teu dolore a fel da sua dúbida, pra a tua fidelidade, él, que pretendeu conquerite o meu alexamento á costa do seu diñeiro aldraxante, él era o que tiña razón, o que procedía en xuicio, o varón prudente e sesudo á quen a sociedade daba o espaldarazo do mais outo valimento... (Pausa.)

Inda lembro con fonda desesperación o derradeiro ultraxe que sofrin da sua soberba n'aquel tristeiro dia n'o que o Director do Estabrecimento onde cobixaran a miña negra orfandade n'a maior seriedade. "Noel, ti xa erés un home Teu lugar n'esta casa de caridade precisase pra outro desheredado no cariño dos seus pais. E preciso por tanto, que recollas teus aforros e botes andare pol-o mundo. O millor camiño que podes escoller e a casa do teu pai.

¡Pro eu, dixen coa maor sorpresa, teño pai?

Si, tes pai y é home que pode facer si quere a tua felicidade.

¡Digamo presto que él. Cavila vostede o que tal nome de pai, é pra min! E tras d'unha fría sorriso qu'inda hoxe esmorece o meu corazón dixome un nome e unha dirección e romatou a su extrana conversa, pregando. ¡Dios faga rapaz, qu'ó teu camiño non romate coma s'iniciól.

Mais eu xa non escoitaba. Voei coma o pensamento e cheguei á esta casa e preguntei cheo d'ansiedade por quen tanto tempo ocupara miña maxinación.

Y el veu... non quero lembrarme de que me dixo e'unha mueca de abalante despreio. Dixo o gran miserable que non podía considerarme como o seu fillo porque non tiña probas precisas da fidelidade de miña nai. Eu nou soupen o que por min pasou. Meus ollos cubrironse de brétemas no fogaxe do meu sofrimento e boteime enriba d'él e... a sua vida débea a xente que correu a valerlle... (Pausa.)

Logo soupen tamén qu'era cabaleiro benémérito da pátre e que na sociedade enteira gozaba d'unha estimación compreta, e a todos os que falaban da miña disgracia alcontraba c'a mesma disculpa.

Eso non significa nada. No teu caso háchanse miles d'homes. Mais val que te esquenzas d'eso. Pero eu non podía esquencerme. Eu tiña pra conseguilo que esquencer a longa agonía da miña nai, soia, eternamente consumida pol-o seu íntimo dolore, eu tiña asimesmo que esquencer o abandono dos meus primeiros anos, pasados entre a ne-

ve da caridade oficial, mentras o autor da miña malfadada xerminación pasaba a súa vida en triunfo complotado, sin que rebaxara a súa outa estima c'ó este pecado de inhumanidade qu'as xentes, non sei si crueles ou ñorantes, calificaban de pecado d'amore... (Pausa).

E tornei a velo, mais esta segunda vez xa non me agardaban sinón os brazos d'unhos guardians que me suxetaron fortemente e deron c'ó meu corpo no manicomio pra qu'él vivira tranquilo a súa brillante posición.

E ali estiven finxindo unha tranquilidade que non era humano sentire, e eiqui, entre tanto, no mundo do xuício do orden, seus fillos legais, chegaban os mais altos postos d'estimación pública e no peito do seu pai, penduraban novas cruces con mais brillo e menos peso qu'a qu'eu soportaba n'aquel retiro, do que ao cabo puideron fuxir pra tornar a velo por derradeira ves...

Porque hoxe rotataremos iste sarcasmo. Hoxe de nada lle valerán nin a súa sona d'home grave e honorabre, nin a impávida serenidade do seu cinismo. Hoxe ante o meu odio, mil veces santo, mostrará a cobardía do seu espírito, ispido de vibracións nobres e quizáis a súa insolencia demande de xionllos, un indulto qu'eu non podo atorgalles porque pra eso tiña que trocar o meu sangue, mouro pol-a desesperación d'estes quince anos de aplastamento...

(Erguese de novo e como as outras veces examina a habitación próxima. Ao separarse, resta un instante e escoita con ansiedade, A pouco o seu sembrante refrexa viva

emoción). Xa está aquí, xa chega... quedo corazón repousa na longa contracción a que estiveches sometido e dame forzas pra este instante decisivo. (saca un puñal) e ti, branca folla, onde vou escribir e páxina tantas veces maxinada da miña liberación, ten a miña firmeza, non sintas encollementos ante a súa soberbia que non sabrá resistir o refrexo da tua limpidez, e cando entres nas suas carnes duras raxa, abre con carraxe, á ver si cortas d'unha vez a raiz da súa eterna maldade... (sigue escoitando) ¡Xa entra! Empreguemos agora toda a vileza qu'él empregou sempre. Hay que facelo morrer da mesma sorte que viviu. (Notarase na proyección de luz, algunha interrupción coma indicando o paso d'un corpo). Ben, prepárase ben, non quere dar-me seu peito. Millor, así non me detendrá o terror dos seus ollos.

(Entra, para un instante, oise un grito d'angustia e a pouco sal de novo vacilante e di, con trémolos). C'un soio golpe bastou. Ben, feriches ben, follía dura c'ó mesmo templó do meu corazón. (Dirixíndose á porta) Xa non me aldraxará a tua presenza. Décheme unha vida na que soio, sufrimento tiven, eu quitoche a tua que soio che dou pracer. Agora quedache pra tua lembranza, todo o prestixo de linaxe conque o mundo imbécil, que ñorou sempre a tua indignidade fixo teu pedestal. ¡Poden facer tamén c'ó el o teu mausoleo!

(Ríe sardonicamente, arroxa o puñal e fuxe pol-o foro).

XACOBÉ CASAL

SOLAINAS

As obras inéditas de Johan Viqueira

Xa fai preto de dous meses que dorme Johan Viqueira no cemiterio de Ouces, envolto ante a terra e o silencio. N-un silencio que asemella simbólico, porque a carón da súa morte ficaron mudos os que o gabaron na vida, sendo as verbas de Antón Machado as únicas que chegaron deica nos, trágidas pol-os ventocastelás, a nos advertir qu'houbou alguén que chorou a desaparición do pensador e mais poeta.

Non foi Johan Viqueira d'ises que fixeron «filosofía pra profesores de filosofía», como con aspro xuízo dixo de Hegel —pensador sin discípulos. Non, a il un pudor cecais por demais, até lle impideu publicar sistemas e o fixo engurruñarse na tradución da obra allea e na produción de soltos apuntamentos que ficaron escondidos e anónimos. Moitas verdades orballadas pol-a emozón, atopou Johan Viqueira; mais istas deixounas escritas en papés domésticos, on deunas, partidas en anacos sinxelos —como codias de millo—, ós aldeáns axuntados no adro e ós vilegos paseantes nas ruas. Foi o xeito de todol-os santos da relixión e da ciencia: o de Noso Señor en Cafarnaún, cós mariñeiros; o de Sócrates, cós ximnastas, en Atenas; o de Thales, en Mileto, cós ribeirás. Xeito belido, qu'amostra un carauter outo, de apóstole laico, mais que condensa a esquecemento a meirande tarazón das ideas.

Quen isto firma coida que nós, os galegos, temos a comprar un auto con Johan Viqueira: precurar os seus papés, dar a impreusa os que xa están rematados e espallar lúcidus ordo en col dos qu'a morte do autor deixou trancos, sin derradeira mau.

Os rapaces de Ronsal dan no número cinco da súa revista a feira de obras do noso filósofo que ficaron inéditas.

Istas son as seguintes: «La nueva ciencia del alma», «Sobre la filosofía del presente», «Sobre la Religión», *un libro de versos en galego*, «Manual de Lógica», outro de Ética, «trad dos Idilios de Teócrito», «trad da Gabanza de Sócrates».

¿Non pensa o «Seminario de Estudios Gallegos», qu'a edición dos inéditos de Viqueira debe pôrse por diante de ealquer outro traballo? Moito nos folgaríamos de ver que se recollía esta nosa proposta. Que xeman as imprensas co as ideas de Viqueira co dolor que nós xememos cando o bifronte pensador e poeta deixou de ser home pra ser unha cruz mais nunha paisaxe.

ABOIN.

Reproducimos de «El pueblo gallego» o anterior artigo por estarmos moi d'acordo co'a idea que n'él expone. Por patriotismo e por homenaxe ao ilustre e inequiescente Viqueira non poden ficar esquecidas as obras que o insigne morto deixou inéditas. Sexa como xexa hai que avibar a súa publicación. E ninguén millor que o benemérito «Seminario de Estudios Galegos» que realizando esta meritoria obra afincaría rotundamente o bon xuício que d'él temos formado os galegos e especialmente cantos nos preocupamos das nosas cousas.

Dos nosos amigos do Seminario agardamos poñan mau á obra.

Lea vostede e propague

A NOSA TERRA

A ser bon hespañol ninguen me gana

Si señor, ninguén me gana, Pode dar e o non nego que haxa moitos que o sean tanto coma ruín pero mais o dubido. E senón imos a vel-o.

Eu son un partidario fereroso dos touros e un convencido de que esa e a nosa sacrosanta festa nacional. Non perdo unha corrida aínda a pesar do caras que están resultando agora, Vou a elas enchido de entusiasmo e asubindo ou tarareando un pasadoble castizo, Eu emocioneme non me dá vergoña o confesalo, cando vin por primeira vez, "Las Corsarias": O coro de "La banderita" fíxome casi soltar as bágoas e sempre que se representa non falto ao teatro.

Un dos disgustos mais grandes que recibin na miña vida foi cando aquel touro asesinou cobardemente ao gran Joselito que para mín foi un ídolo e un símbolo.

Non quero falar da carraxe que me produce o saber que os mouros teñen a osadía de se enfrentar co noso patriótico e valente exército. Se de mín dependera xá fai tempo que eu tería dado remate d'un xeito enerxico a ese problema. Non podo ouvir falar de separatismo. Eu queimaba ou penduraba a quenes tuveran o atrevemento de se chamar así. Me non cabe na cabeza como os gobernantes non teñen autuado mais enérxicamente n'este asunto.

Eu conozo a historia de Hespaña tan ben como conozo todol-os currunchos da miña casa. O mesmo da idade antiga, que da media que da moderna, podo eu dar datos a quen mos pida. Conozo as dominacións extranxeiras ao dedillo. Unha das que mais íntres ten para mín é a goda. Téñome pasado as horas enteiras estudiando a nosa historia e aseguro que non hai país no mundo que teña tanta historia como Hespaña. Aquelas guerras, aquelas epopeias, aquel dominar en todas partes non foi igualado por ningún pobo. Hasta nas derrotas fumos grandes, sempre foron gloriosas ¿Onde houbo outro Cid, outro Gonzalo de Górdoba?

E así nas ciencias e nas artes e na literatura. E despois grandes feitos que resaltan a grandeza de Hespaña nos tempos pasados. Non e cousa de falar d'eles pois todos os lembramso.

E xá nos tempos d'agora ¿non sigue Hespaña brillando tanto como brillaba antes no mundo? ¿Onde hai toureiros como os hespañoles? Nas artes: Velázquez Murillo, Seiño Rubio.

Na literatura ¿que país ten hoxe un Joaquín Belda, un Alvaro Retana, un Gómez Carrillo? Eu futbol nada hay como Zamora, Padocho e outros. De políticos non falemos pois sempre en Hespaña houbo verdadeiras lumbreras.

O "Quijote" e un monumento da literatura universal e aínda que parezca mentira leño tres veces de punta a rabo.

Por todas estas cousas e por outras que farian interminable esta exposición da miña alma, do meu patriotismo, e pol-o que eu sintome tan hespañol como o que mais. Porque estou convencido de que hespaña e moi grande (505.000 Ks.) en todol-os ordes.

Sintome cada día mais honrado con ser hespañol. Claro está que sen esquencer a "patria chica" pero eu cada día estou mais convencido da compatibilidade entre estos dous amores. O da patria grande que nos protexe contra todo o que nos goberna, que nos fai homes e que nos ourenta na vida e o da "patria chica" que somentes nos dá alma forma e carácter. Xúsguese por todo o dito e por algo mais que non digo pero que fácil e adiviñar se eu non teño dereito a decir que a ser bon hespañol ningún me gana. E o digo con orgulo aínda que algún amigo meu non poña moi boa cara. Pero nobreza obriga e mais franco que eu tampouco hai ninguén.

VICTOR CASAS

Espiñas e bágoas

*Ibamos á andarelas pol-os vizosos prados,
Collendo nas ribadas e frontentes ladeiras,
Margaridas e lesta rosas, herbas salgueiras
E bágoas de San Pedro nos froidos valados.*

*Ela, novina e doce, fiña os meigos engados
Das lenes volvoretas que, prestes e lixeiras,
Tecendo e destecendo, solís e vagaxeiras,
Bicabanse nas froles en alegres noivados.*

*Eu fixera pra ela un ramo moi xeitoso,
Qu'albura do seu peito cobizaba suidoso,
Ofercinlle e coñleño con tal presa y-afan,
Qu'o sinlir das espiñas as lacerantes mágoas,
Ceibóu lixeira as rosas ciscándoas pol-o chan,
Nas suas mas quedano as espiñas y-as bágoas*

VICTORIANO TAIBO

Compostela.

Lea vostede e propague

A NOSA TERRA

Idearium das Irmandades da Fala

DE ARTE

Exposición Carmelo González

Na Reunión de Artesanos celébrase unha exposición das obras derradeiramente executadas pol-o xoven pintor ferrolán Carmelo González.

Vemos con grande satisfacción que este rapaz vai gañando terreo no campo da arte; nótase un gran adianto nas suas obras, moitas das que son verdadeiros acertos que revelan o cariño e boa vontade con que Carmelo estuda a paisaxe, e coidamos que non tardará en se poñer ao nivel dos nosos artistas de primeira línea.

Os cadros intitulados "Rumorosos" "Os indómitos pinóns", "Augas Santas", "Fraga" "Quetud" "A Graña" "Forte refrexo" e algus mais son mostra do moito que xa val este artista, ao que, como dixemos, agarda un futuro glorioso.

NO RECREO LICEO DE VIGO

Primer Salón de humoaiistas galegos

A Xunta directiva do Recreo Liceo de Vigo invita aos dibuxantes humoristas galegos á formar parte cos seus traballos n'unha exposición que se celebrará no mes de Nadal próximo.

O Primeiro salón de Humoristas Galegos costará da seguintes seiciós:

- I. Caricaturas persoales.
- II. Tipos e costumes galegos.
- III. Caricaturas deportivas.
- IV. Chistes e contos.

Dentro d'estas catro crasificaciós, os espositores terán completa liberdade de asunto, sin mais limitaciós que as impostas pol-o carater cultural da exposición e mais as leises e disposiciós vixentes.

A xunta directiva do Recreo Liceo facilitará cantos informes necesiten os señores espositores con respecto ao Salón de Humoristas.

NOVAS PATRIÓTICAS

Os organizadores do patriótico coro «Cántigas da Mariña» de Ribadeo, seguindo a labor de galeguismo tan xurdiamente escomenzada; acordaron abrir uuha Bibrioteca pública galega na Praza do Campo d'aquela simpática vila, para d'iste xeito espallar a nosa cultura entre todol-as crases sociaes.

Estanse recibindo xa libros de varios dos nosos mellores escritores, que d'iste xeito queren axudar a esta grande labor de galeguización.

Nos pregamoslles a todol-os escritores da Terra non deixen de contribuir, a esta outa empresa de cidadanía galega, remitindo as suas obras ao Presidente do dtto coro.

A Irmandade da Fala que ve con fonda simpatía os traballos que reatizan os irmans de Ribadeo remiteu tamén alguhos exemplares.

LECTURAS

Ronsel - Lugo

Recibimos o número 5 d'esta interesante revista que cada día nos gusta mais.

Pubrica traballos de Samin Cano, unha escea do «Mariscal» de Cabanillas e Villar Ante que outra vez insistimos debe ser publicado o mais axiña posibre, Jesús Bal, Julio J Casal, uns versos con un antigo adicado ao noso querido morto Juan V. Viqueira, Guillermo de Torre, Díaz Fernández, Correa Calderón e Libros: Ademais publica tamén dibuxos de Sobrino Buhigas, Francisco Miguel, Laca-sa, Cunha Barrós e Cebreiro.

Vida Marítima e Comercial

Sud-Atlantica

Sobriños de José Pastor

BANQUEIROS

Chargeurs Reunis

PROXIMAS SALIDAS

Para os portos do Brasil, Montevideo e Buenos Aires dos modernísimos trasatlánticos rápidos de 16.000 toneladas de desplazamento, 10.000 cabalos de forza e dous hélices.

Precios en terceira crase (Incluídos impostos)

(Suxetos as variacións do cambio e sin impostos.)

TERCEIRA PREFERENCIA—En camarotes de 2, 4 y 6 camas, con comedores, salóns de conversación e café cuberto, independentes. Precio n-esta clase: é o corrente de terceira mais un suplemento de 125 ptas.

TERCEIRA EN CAMAROTE—En camarotes de 2, 4 y 6 camas, con comedores, salóns de conversación e cantinas: o precio de 452'60 ptas, incluídol-os impostos.

Remitiránse fotografías d'estas instalacións a quen as pida.

Facilitarán toda crás de informes os seus Axentes xenerales en Hespaña: ANTONIO CONDE, FILLOS —Plaza de Orense, 2-A.—Telegramas y teleionemas *Chargeurs*.

Casa fundada en 1776

A Cruña, Vigo, Lugo e Orense

Almacés de ferros, aceiros, metás, ferramentas e toda crás de ferretería

Fernández, Torres y C.ª

Casa central: CRUÑA

Linares Rivas, núm. 12

SUCURSAL: Cantón Pequeno, 9 e 10

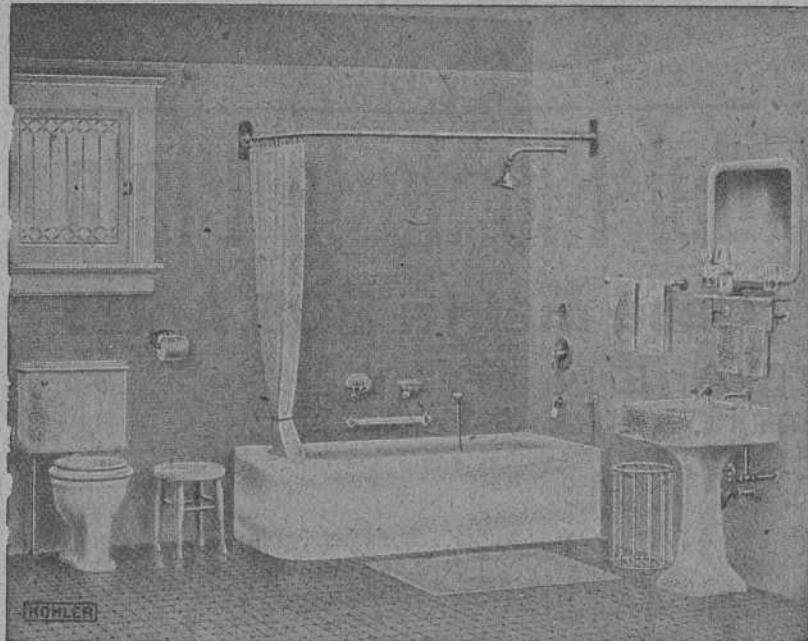
Teléfonos... } Urbano 75 e 78
                          } Interurbano 49

VIGO

Urzáiz, número 1

Teléfono 253

a mais importante do Norte de Hespana

escrusiva de

“Royal Doulton Potteries”

primeira fábrica de Inglaterra

V.ª de Novoa

Visitade a exposicion

permanente en

Payo Gómez, 9

CO URÑA

Os viños e coñas millores
os que exporta a casa PEDRO DOMEQ de Xerez da
Fronteira, fundada en 1734. A casa máis antiga de Xerez.

O vermouh máis selecto
de mundial e reconocida sonda é o Cinzano (Torino).

Para viños de mesa
non hai outros com'os dos cosecheiros exportadores señores

R. López de Heredia (Haro)
Casa Central: PLAZA DA EQUITATIVA—MADRID
Representante excrusivo (matriculado) de todas estas marcas:

José C. Juncosa
Galera 39 e 41 - 2.º piso—A Cruña

Sombrerería LEMUS

SAN ANDRÉS 74

A CRUÑA

BANCO HISPANO AMERICANO

==== MADRID ====

Capial: 100 millós de ptas.

Direición telegráfica: HISPAMER

SUCURSAES E AXENCIAS

Albacete, Alcoy, Alicante, Antequera, Badajoz, Barcelona, Bilbao, Cádiz, Calatayud, Cartagena, Cruña, Cabra, Cáceres, Castellón
Ejea de los Caballeros, Figueras, Granada, Gerona, Huelva, Huesca, Jávita, Jaén, Jérez de la Frontera, Logroño, Las Palmas, Lérida
Lorca, Málaga, Murcia, Olot, Palma de Mallorca, Pamplona, Ronda, Sevilla, Soria, Tarrasa, Tuleda, Valdepeñas, Valencia,
Valladolid, Villafranca del Panadés e Zaragoza,

Compra e venda de valores hespañoes e extranxeiros.—Custodia de alhaxas e valores.—Desconto e cobro de cupós, títulos
amortizados e billetes de Lotería.

Troque, compra e venda de billetes e moedas extranxeiras.—Cartas de creto, e xiro sobre todol-os países.—Cobro e desconta
de letras.—Préstamos e contas de creto sobre valores nacionaes e extranxeiros.—Contas correntes en pesetas nas que abono
intreses aos tipos seguintes:

2	por	100	ao	ano	nas	cartas	disponibles,	à	vista.
2 1/2	por	100	id.		id.			a	3 meses data.
2 3/4	por	100	id.		id.			a	6 id.
3	por	100	id.		id.			a	1 id.

Tamén abre contas en moeda extranxeira abonando intreses a tipos convencionaes.

Banco Español del Río de la Plata

Sucursal na Cruña - Casa matriz: BOS AIRES

FUNDADA EN 1886

TEN SUCURSAES NOS PUNTOS SEGUINTEs:

REPÚBLICA ARXENTINA: (Casa matriz, Bos Aires), ROSARIO DE SANTA FÉ, BAHÍA BLANCA.
e principais prazas da República
NO URUGUAY: MONTIVIDEO

ENEUROPA: MADRID, BARCELONA, VALENCIA, VIGO, BILBAO, A CRUÑA, SEVILLA, PARÍS, LONDRES, XÉNOVA, E HAMBURGO

A Sucursal da Cruña encárgase de efectuar por conta dos seus clientes toda crás de operacións bancarias nas con
dicións máis favorabeis e acretará intreses nas contas correntes, tanto en pesetas como en moedas extranxeiras a tipos
excepcionalmente ventaxosos

En conta corrente, intrés anual	2	por	100
En Caixa de aforros, con libreta hasta 1.000 pesetas.	3	»	»
En prazo fixo de tres meses	3	»	»
Idem id. 6 meses	3 1/2	»	»
Idem id. un ano.	4	»	»
A mais prazo			convencional

Direición telegráfica e telefónica: SPAINBANK.